

הרשומה הפסיכולוגית ככלי במשפט

עו"ד צ'רלי בוזגלו¹

(הורית) ובתביעות ביטוח.

- **בית הדין לעבודה** - במחלוקות בין עובדים ובין מעסיקים, למשל בעקבות טענות להטרדה או התעמרות.

במקרים אלו עשויה הרשומה לשמש ראיה, אך לעיתים יש צורך להבחין בין **רשומה פנימית** (שלא נועדה לפרסום) ובין **חוות דעת פסיכולוגית** שנערכה לצורכי משפט.

דילמות ואתגרים

סודיות לעומת הזכות להליך הוגן

סודיות הטיפול הנפשי היא עקרון יסוד בטיפול הפסיכולוגי, והוא מעוגן גם בחוק זכויות החולה ובקוד האתי של הפסיכולוגים. ואולם לעיתים עולה דרישה לחשוף את הרשומה הפסיכולוגית במשפט, והיא מעוררת קונפליקט בין זכותו של אדם לפרטיות ובין הצורך של מערכת המשפט בחשיפת האמת.

הסכמת המטופל

לעיתים המטופל חותם על ויתור על סודיות, אך יש לבחון אם ההסכמה ניתנה מדעת, מרצון ואם הוסברו למטופל השפעות הוויתור.

פרשנות סובייקטיבית

הרשומה הפסיכולוגית אינה "מדע מדויק" - נכללים בה התרשמויות, ניסוחי עומק, פרשנות קלינית וסובייקטיבית. שימוש לא זהיר בה עלול לגרום הטיית מידע, פרשנות מוטעית או פגיעה חמורה בצד המעורב.

המסגרת הנורמטיבית והפסיקה

בתי המשפט בישראל נקטו גישה זהירה בקשר לחשיפת רשומות פסיכולוגיות, בדרך כלל על פי עמדת כללי האתיקה:

- **ע"א 2781/93 דעקה נ' בית החולים כרמל** - כאן הודגשו עקרון ההסכמה מדעת וחשיבות פרטיות המטופל.
- **בש"פ 8252/13 - מדינת ישראל נ' ליאל שיינר** - במקרה זה עמד בית המשפט על מערך השיקולים, מקום שבו חומר שגילוי מתבקש נמצא בידי צדדים שלישיים ויש בגילוי משום הסרה של חיסיון מטפל.

המאמר מתמקד בתפקידה של הרשומה הפסיכולוגית בהליכים משפטיים, בחשיבותה, בשימושיה האפשריים, בדילמות האתיות והמשפטיות הכרוכות בה ובפסיקה הרלוונטית.

הרשומה הפסיכולוגית ככלי במשפט

הרשומה הפסיכולוגית ובה תיעוד הטיפול, האבחונים, ההתרשמויות הקליניות והדוחות המקצועיים ממלאת תפקיד מהותי בתהליכי טיפול נפשי. בעשורים האחרונים עולה חשיבותה גם בזירה המשפטית - האזרחית והפלילית כאחד. המשפט, שעניינו גילוי האמת ועשיית הצדק, מבקש להסתייע ברשומה זו לביסוס טענות, להכרעות שיפוט ולעיתים אף כראיה. ועם זאת ישנם אתגרים רבים - אתיים, משפטיים וקליניים - בשימוש ברשומה זו.

מהי הרשומה הפסיכולוגית?

הרשומה הפסיכולוגית (להבדיל מהתרשומת האישית, ראו סעיף 3.14 בקוד האתי) היא מסמך או סדרת מסמכים שמתעדים את מהלך הטיפול הפסיכולוגי. הרשומה היא כלי טיפול חוקי וארגוני כאחד, ולפי נהלי משרד הבריאות והקוד האתי של הפסיכולוגים בישראל עליה לכלול פרטים כגון:

- נתוני זיהוי של המטופל.
- סיבת הפנייה.
- אבחנה קלינית (אם ניתנה).
- התרשמויות קליניות.
- תוכן מהותי מהפגישות.
- תוכנית טיפול.
- הערכות סיכון (אם קיימות).
- תיעוד שינויים מהותיים במצב המטופל.

שימוש ברשומה הפסיכולוגית במשפט

הרשומה הפסיכולוגית יכולה להידרש בהקשרים משפטיים שונים כגון:

- **משפט פלילי** - למשל כשמדובר באבחון של כשירות לעמוד לדין, באחריות פלילית ובהערכת מסוכנות.
- **משפט אזרחי** - בתביעות נזיקין (למשל בגין נזק נפשי), בדיני משפחה (כגון משמורת או מסוגלות

¹ משרד צ'רלי בוזגלו, עורכי דין ונוטריון, יועמ"ש הפ"י.

- **בש"פ 9081-12 פלוני נ' מדינת ישראל** - כאן נדחה ערר על החלטה שעסקה בבקשות העורר שהוגש נגדו כתב אישום בעבירות מין בעניין גילוי חומר חקירה לפי סעיף 74 לחסד"פ. נפסק, בין היתר, כי החומרים שהתבקשו לא נגעו לליבת העניין ולא היו אמורים להימצא בידי התביעה. לפיכך אין מדובר בחומר חקירה כמשמעו בסעיף 74, כך שאין זכות ערר על ההחלטה, ובין האינטרס לאפשר לעורר להתגונן מפני האישומים ובין זכות המתלוננת לפרטיות גוברת זכות המתלוננת לפרטיות.

המלצות לעתיד

- פסיכולוגים צריכים להקפיד על ניסוח מדויק, מקצועי ואחראי של הרשומה מתוך מודעות לאפשרות שהיא תיחשף בעתיד.
- יש לעודד פיתוח מנגנוני איזון בין סודיות רפואית ובין גילוי ראיות ובכלל זה שימוש בחוות דעת חלקיות, בסיכומים ערוכים או בחיסיון חלקי.
- חשוב להעניק הכשרה קבועה בנושא לפסיכולוגים כדי לשמור על איזון נכון בין ההיבטים האתיים, הקליניים והמשפטיים.

סיכום

הרשומה הפסיכולוגית היא כלי חשוב אך רגיש. אומנם מערכת המשפט רואה בה מקור מידע חשוב להכרעות, אבל יש לזכור שהיא נכתבת בראש ובראשונה למען הטיפול ולא למען בית המשפט. לכן כל שימוש ברשומה זו מחייב זהירות יתרה, איזון בין זכויות, בדיקת הנסיבות והבנה עמוקה של הממשק בין עולם הטיפול ובין עולם המשפט.

מתלוננת ופגיעה בפרטיות המתלוננת שמתגוררת בחו"ל. בית המשפט ביטל החלטה שניתנה לפי סעיף 74 לחסד"פ לגלות חומר שנוגע לטיפול נפשי שעברה ועוברת מתלוננת בעבירות מין.

- **בג"ץ 1347-18 פלונית נ' בית הדין הארצי לעבודה** - בית המשפט העליון דן בהיקפו של חיסיון פסיכולוג או מטפל-מטופל במסגרת תביעה אזרחית שנשמכת על החוק למניעת הטרדה מינית. בדעת רוב (השופטים עמית ומינץ) נקבע כי אין בעובדה שמדובר בתובע, כשלעצמה, להכריע את הכף כל אימת שתובע מעורר טענה לחיסיון או לפגיעה בפרטיות או בערך מוגן אחר. יש להפעיל "מקבילית כוחות" בין החיסיון המצוי בידיו של המטופל ובין חיוניות הראיות המצויות בחומר הטיפול. אומנם השופט שטיין תמך בעיקרון "תבעת-גילית" במלואו, אך לשיטתו יש לסמן לעיקרון זה גבולות ברורים כדי למנוע את ניצולו לרעה. בנסיבות המקרה סבר כל ההרכב שלא היה מקום למסור את הרשומות הפסיכולוגיות שנערכו בטיפול בתובעת למומחה מטעם הנתבעים.
- **ע"א 2781/93 ד"ר לאה עלי נ' עיזבון המנוחה רבקה שמש ז"ל** - פסק דין חשוב שעוסק בחובות תיעוד רפואי ובניהול רשומה. אומנם הוא אינו ייחודי לפסיכולוגים, אבל נקבעו בו עקרונות כלליים שחלים גם עליהם. עיקרון: רשומה רפואית היא כלי טיפול, אך גם כלי משפטי, והיא עשויה לשמש ראיה.
- **בג"ץ 355/79 אריה בן בנימין קטלן נ' שירותי בריאות כללית** - בג"ץ קבע את חובת גילוי של מידע רפואי למטופל עצמו. גם כאן חלה ההלכה גם על פסיכולוגים, ונשאלה השאלה מהו מידע שחובה למסור ומה אפשר למנוע מהמטופל (למשל מחשש לפגיעה בו).

מקורות

חוק זכויות החולה, תשנ"ו-1996, סעיפים 17-20 - שעוסק בזכות לעיון בתיעוד.
קוד האתיקה של הפסיכולוגים (2017) - ובו הוראות על חובת ניהול הרשומה, עקרונות הסודיות ותיעוד בפסיכותרפיה.
אמות מידה לניהול רשומה רפואית - עיקרי הדברים בחוזר מנכ"ל מס' 9/2019 מ-15 בדצמבר 2019.
הנחיות משרד הבריאות בנושא ניהול רשומה רפואית (ובכלל זה מטעם פסיכולוגים קליניים).